

Odnos slovenskih lovcev do risa in upravljanja z njim v letu 2021

Attitude of Slovenian hunters towards lynx and its management in 2021

Bernarda Bele¹, Meta Mavec¹, Tomaž Skrbinšek¹, Aleksandra Majič Skrbinšek¹

¹ Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo,

Izveček

Obstoj velikih zveri je odvisen od uspešnega sobivanja s človekom. Na njihovo ohranjanje vpliva tudi, kako jih sprejemajo posamezne deležniške skupine. Da bi preverili odnos deležnikov do risa v Sloveniji, smo v projektu LIFE Lynx izvedli javnomnenjsko raziskavo, v katero smo kot deležniško skupino vključili tudi lovce. Raziskavo smo izvedli na dinarskem in alpskem območju projekta.

Raziskava, predstavljena v tem članku, je ena redkih o odnosu deležnikov do risa, ki je potekala v našem prostoru. Ugotovili smo, da je v Sloveniji večina lovcev do risa pozitivno naravnana in podpira ohranitev vrste v Sloveniji in da bi to dosegli, podpira dodatne naselitve risov v Slovenijo ter povečanje njihove številčnosti. Lovci zelo nasprotujejo krivolovu risov. Večina meni, da je risov premalo, da bi jih lovili, po drugi strani pa jih slaba četrtina meni, da bi bilo treba določiti redne kvote za njihov odstrel in se do neke mere tudi bojijo, da bi ris vplival na njihove možnosti za lov na parkljasto divjad.

Čeprav ima večina lovcev pozitiven odnos do risa, je ozaveščanje o njegovi ogroženosti pri nas in pomembnosti povečanja populacije še vedno potrebno, ravno tako kot je pomembno izobraževanje o njegovi biologiji in o najnovejših spoznanjih raziskav o vplivu risa na parkljarje. Prav tako je pomembno nadaljevati periodične javnomnenjske raziskave, saj je mogoče na tak način hitro zaznati spremembe v javnem mnenju in se nanje tudi primerno odzvati.

Ključne besede: ris, Lynx lynx, odnos lovcev, odnos deležnikov

Abstract

The existence of large carnivores depends on successful coexistence with humans. Their conservation is also influenced by how they are perceived by different stakeholder groups. In order to examine stakeholder attitudes towards lynx in Slovenia, the LIFE Lynx project conducted a public opinion survey in which hunters were included as a stakeholder group. The survey was conducted among hunters in the Dinaric and Alpine parts of the project area.

The research presented in this article is one of the few studies on stakeholder attitudes towards lynx carried out in our region. We found that the majority of hunters in Slovenia have a positive attitude towards the lynx and support the conservation of the species in Slovenia and additional lynx introductions to Slovenia to achieve this. Hunters are strongly opposed to lynx poaching, and most of them support increasing the abundance of the species in Slovenia. A majority also thinks that there are too few lynx to hunt, while on the other hand almost a quarter of them think that regular quotas for hunting lynx should be set, and to some extent they also fear that lynx would affect their chances of hunting ungulates.

Although most hunters have a positive attitude towards the lynx, there is a need to continue raising hunters' awareness of the endangered lynx population in Slovenia and the importance

of increasing the population, as well as educating them about the lynx's biology and informing them about the latest research on the impact of the lynx on ungulates. It is also important to continue to conduct periodic public opinion surveys, as this allows changes in public opinion to be detected quickly and responded to appropriately.

Key Words: lynx, Lynx Lynx, attitude of hunters, stakeholder attitude

1 Uvod

V Sloveniji je evrazijski ris (*Lynx lynx*) zaradi lova, izgube habitata in pomanjkanja plenskih vrst izumrl na začetku 20. stoletja. Po večdesetletni odsotnosti pa so leta 1973 v kočevske gozdove ponovno naselili šest osebkov, ki so osnovali zdajšnjo populacijo. Pri ponovni naselitvi risa v Slovenijo so ključno vlogo odigrali lovci in gozdarji, ki so tudi zaslužni, da v Sloveniji ris sploh živi.

Zdaj je ris strogo zavarovana vrsta, ki jo varujejo nacionalni in tudi mednarodni predpisi.

V Sloveniji je populacija risa majhna in izolirana, zaradi česar prihaja do parjenja v sorodstvu in zmanjševanja genetske pestrosti. Vsaka smrtnost zelo poveča možnost za izumrtje, z vsako smrtnostjo posameznega osebk se poveča tudi zmanjšanje reprodukcije (Strategija ohranjanja in trajnostnega upravljanja navadnega risa (*Lynx lynx*) v Sloveniji 2016–2026, 2016).

Ena ključnih groženj ohranjanja velikih zveri v Evropi je, da jih slabo sprejemajo določene interesne skupine. Pomembna je tudi podpora lovcev, saj jim lahko ris pomeni konkurenco zaradi plenjenja parkljarjev (Boitani in sod., 2015). Na Češkem so raziskovalci zaznali spremembo odnosa lovcev do risa. V primerjavi z letom 2001 je bil leta 2015 odnos lovcev bolj negativen (Červený in sod., 2019). Negativen odnos lovcev do velikih zveri lahko privede

tudi do krivolova, ki je ena največjih groženj populacijam velikih zveri v Evropi. Ker je to nezakonita dejavnost in storilci trupla ubitih živali skrijejo, je težko oceniti, koliko vpliva na posamezne populacije risa v Evropi. Kljub vsemu pa raziskave kažejo, da je krivolov pogost in njegov vpliv je velik. Na Hrvaškem naj bi bil krivolov vzrok za kar 60 % zabeleženih smrtnosti med letoma 1999 in 2013 (Sindičić in sod., 2016), medtem ko je na Švedskem in Norveškem pomenil 46 % smrtnosti (Andrén in sod., 2006). V Švici je prav krivolov vzrok za majhno gostoto tamkajšnje populacije v Švicarskih Alpah (Arlettaz in sod., 2021). Tudi na Poljskem so se kljub zakonski zaščiti pojavljali številni primeri krivolova risa (Bath in sod., 2008). Na Češkem so ugotovili, da je pri njih ravno krivolov najverjetnejši dejavnik smrtnosti, ki preprečuje večanje številčnosti; 10 % anketiranih lovcev je priznalo krivolov na risa (Červený in sod., 2019).

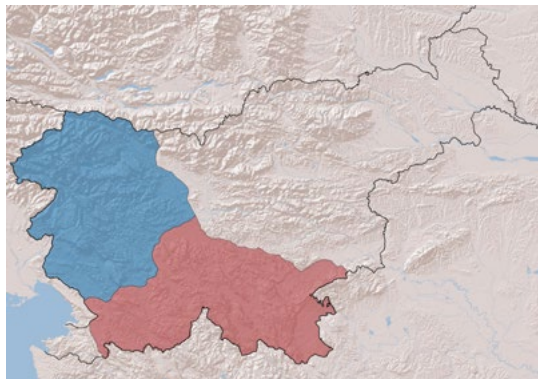
Da bi preverili, kakšen je odnos javnosti in deležnikov do risa in njegovega upravljanja v Sloveniji, smo v okviru projekta LIFE Lynx izvedli javnomnenjsko raziskavo. V tem članku bomo predstavili odnos lovcev s projektne območja do te vrste in njenega upravljanja ter primerjali odnos lovcev iz Dinaridov in Alp.

2 Metode dela

2.1 Območje raziskave

Javnomnenjsko raziskavo smo izvedli na območju projekta LIFE Lynx, ki smo ga za raziskavo razdelili na alpski in dinarski del (Slika 1). V dinarskem delu je ris pogostejši, medtem ko je v alpskem delu, kljub primernosti okolja, redke oziroma ga do lanskega aprila (2021), ko smo na tamkajšnje območje v okviru projekta naselili pet risov, ni bilo.

Pomembno je izpostaviti, da smo javnomnenjsko raziskavo izvajali ravno v času naselitve prvih risov v alpski del Slovenije.

Slika 1: Območje raziskave v Sloveniji: z modro je pobarvan alpski del, z rdečo pa dinarski.

2.2 Vprašalnik

Pri anketnih vprašanjih je pomembno, da jih vsi anketiranci razumejo na enak način. Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz vprašanj, ki so bila večinoma zaprtega tipa, pri katerih so možni odgovori anketirancu ponjeni vnaprej. Vprašalnik je vseboval vprašanja o: splošnem odnosu do risa, prepričanjih o risu, poznavanju risa, odnosu do različnih upravljaljskih ukrepov, demografski značilnosti anketirancev in prepoznavnosti projekta.

2.3 Ciljna skupina in vzorčenje

V javnomnenjsko raziskavo smo vključili lovce, saj so deležniška skupina, na katero vpliva prisotnost risa oziroma so ključnega pomena za njegovo varovanje.

Vzorec lovcev smo pridobili tako, da smo na projektnem območju vsaki od lovskih družin poslali od 3 do 5 vprašalnikov in prosili starešine lovskih družin, naj jih razdelijo med lovce. Za večji odziv smo v paketu skupaj z vprašalniki lovskim družinam poslali tudi zahvalne kartice in prednaslovljene kuverte s plačano poštnino. Lovskim družinam smo tako skupno poslali šeststo vprašalnikov (tristo v dinarskem delu in tristo v alpskem).

2.4 Zbiranje podatkov

Podatke z vrnenih anket smo vnašali v vnaprej pripravljeno preglednico. Ob zaključku zbiranja smo naključno izbrali 3 % vnesenih vprašalnikov, ki smo jih pregledali za določitev napake pri vnašanju, kjer pa nismo zaznali napak.

3 Rezultati

V opisu rezultatov navajamo mnenja anketiranih lovcev na celotnem projektnem območju. Kjer pa navajamo mnenje posebej v dinarskem in posebej v alpskem delu, pa je to izrecno omenjeno.

3.1 Vzorec

V vzorcu smo imeli 193 vprašalnikov lovcev, od katerih jih je bilo 89 z alpskega območja in 104 z dinarskega.

3.2 Socio-demografski podatki vzorca

Kot smo tudi pričakovali, so vzorec lovcev večinoma sestavljali moški. Skupni delež žensk je bil 5,7 %. Na alpskem območju je delež žensk znašal 6,7 %, na dinarskem pa 4,9 %.

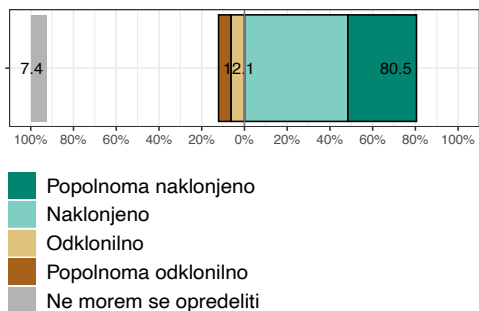
Večina anketiranih lovcev je imela srednješolsko izobrazbo (62 %), sledili sta ji univerzitetna (28,1 %) in osnovnošolska izobrazba (9,9 %). V alpskem delu je imelo univerzitetno izobrazbo 36,4 % lovcev, 58 % jih je imelo srednješolsko in 5,7 % osnovnošolsko. V dinarskem delu je imelo 21,2 % anketiranih lovcev univerzitetno izobrazbo, 65,4 % srednješolsko in 13,5 % osnovnošolsko.

Povprečna starost anketiranih lovcev je bila 53,3 leta. V dinarskem delu je bila povprečna starost 52,3 leta, v alpskem pa 54,6 leta.

3.3 Stališča do risa

Pri prvem vprašanju so anketirani lovci opisali svoj odnos do risa (Slika 2), pri čemer so uporabili

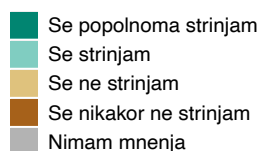
petstopenjsko lestvico (popolnoma odklonilno – popolnoma naklonjeno). Iz rezultatov je razvidno, da so bili lovci večinoma naklonjeni risu (80,5 %).

Slika 2: Kakšno je vaše stališče do risa?

Na dinarskem območju jih je naklonjenost risu izrazilo 91,3 %, v alpskem pa 67,8 %.

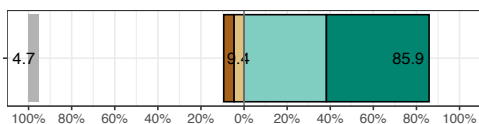
Pri vseh naslednjih trditvah vprašalnika smo uporabljali malce drugačno petstopenjsko lestvico (se nikakor ne strinjam – se popolnoma strinjam) (Slika 3).

Slika 3: Legenda za vse naslednje grafe, predstavljene v rezultatih.

Veliko podporo risu lahko razberemo tudi iz mnenja o trditvi: »Risa je v Sloveniji potrebno ohraniti za prihodnje generacije« (Slika 4). S trditvijo se je namreč strinjalo 85,9 % anketiranih lovcev.

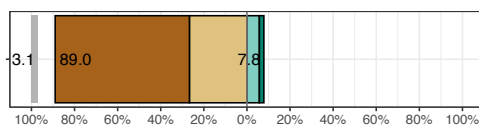
S trditvijo: »Risa je v Sloveniji potrebno ohraniti za prihodnje generacije,« se je v Dinaridih strinjalo 91,3 % lovcev, v Alpah pa 79,5 %.

Slika 4: Risa je v Sloveniji potrebno ohraniti za prihodnje generacije.

3.4 Strah pred risom

Anketirancem smo ponudili trditev: »V gozdu, kjer je prisoten ris, si ne bi upal/a hoditi.« Tako smo želeli ugotoviti, ali anketiranci menijo, da jim risova prisotnost predstavlja nevarnost. Anketirani lovci se s to trditvijo večinoma niso strinjali. Glede na rezultate lahko trdimo, da se večina lovcev zaveda, da ris zanje ni nevaren.

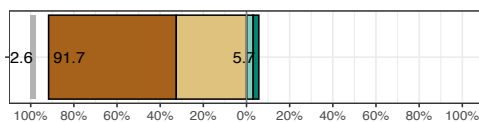

Slika 5: V gozdu, kjer je prisoten ris, si ne bi upal/a hoditi.

S trditvijo, »V gozdu, kjer je prisoten ris, si ne bi upal/a hoditi,« se je v Dinaridih strinjalo le 2,9 % vprašanih lovcev, v Alpah pa 13,6 %.

3.5 Sprejemanje risa v lokalnem okolju

S trditvijo »Ris ne sodi v Slovenijo in ga je potrebno iztebiti« (Slika 6), se velika večina anketiranih lovcev (91,7 %) ni strinjala, kar kaže na željo po njegovi ohranitvi.

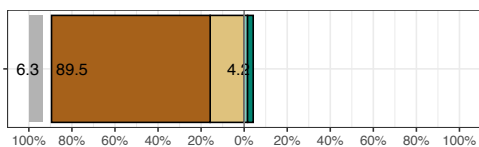

Slika 6: Ris ne sodi v Slovenijo in ga je potrebno iztebiti.

Na dinarskem območju se je s trditvijo strinjalo 2,9 % vprašanih lovcev, na alpskem pa 9 %.

Na trditev »Nezakonito ubijanje (krivolov) risov je upravičeno« (Slika 7) se je večina anketiranih lovcev odzvala z nestrinjanjem (89,5 %), s trditvijo se jih je strinjalo le 4,2%.

Izvirni znanstveni članek

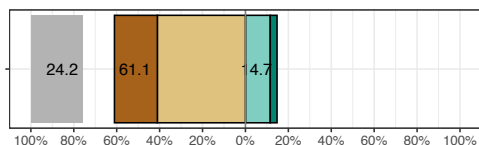

Slika 7: Nezakonito ubijanje (krivolov) risov je upravičeno.

V Dinaridih se je s trditvijo strinjalo le 2,9 % lovcev, v Alpah pa 5,7 %.

3.6 Prepričanja in mnenja o upravljanju populacije risa

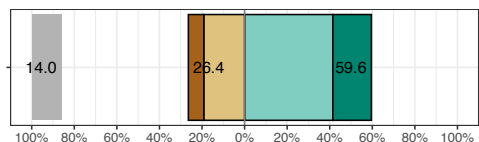
Anketirani lovci se večinoma niso strinjali, da je populacija risa v dobrem stanju (61,1 %). Velik delež je izrazil neopredeljenost glede te trditve, z njo pa se jih je strinjalo 14,7 % (Slika 8).

Slika 8: Populacija risa v Sloveniji je v dobrem stanju.

Zanimivo je, da je bil v Dinaridih (17,6 %) odstotek lovcev, ki so se strinjali, da je populacija v dobrem stanju, večji, kot pa je bil v Alpah (11,4 %). To je po eni strani razumljivo, saj je bil ris v Dinaridih stalno prisoten vse od ponovne naselitve (leta 1973) in mogoče imajo nekateri tamkajšnji lovci zato občutek, da je populacija v dobrem stanju.

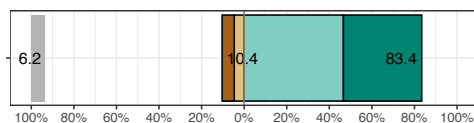
Podpora povečanju številčnosti risa je med anketiranimi lovci znašala 59,6 %, 26,4 % lovcev pa se s povečanjem ni strinjalo.

Slika 9: V Sloveniji bi morali povečati število risov.

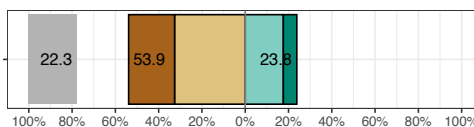
Zanimivo je, da je bila podpora povečanju številčnosti risa v Dinaridih in Alpah popolnoma enaka (59,6 %).

S trditvami »Zaenkrat je v Sloveniji premalo risov, da bi jih lovili« (Slika 10) in »Potrebno bi bilo določiti redne kvote za odstrel risa v Sloveniji« (Slika 11) smo preverili mnenje anketirancev o odvzemu risov. 83,4 % anketiranih lovcev je verjelo, da je risov premalo, da bi jih lovili, 10,4 % pa se jih z mnenjem, da jih je premalo, da bi jih lovili, ni strinjalo. Od tega se jih je v Dinaridih z mnenjem, da jih je premalo, da bi jih lovili, strinjalo 87,5 % anketirancev, v Alpah pa 78,6 %.

Slika 10: Zaenkrat je v Sloveniji premalo risov, da bi jih lovili.

Čeprav se je v Sloveniji večina lovcev strinjala, da je risov premalo, da bi jih lovili, pa se jih je 23,8 % tudi strinjalo, da bi bilo treba določiti redne kvote za odstrel, 53,9 % se jih s tem ni strinjalo, 22,3 % pa je bilo glede tega neopredeljenih (Slika 11). Kaže, da se nekateri lovci zavedajo, da je risov premalo, da bi jih lovili, po drugi strani pa vseeno do neke mere podpirajo uvedbo kvot za odstrel.

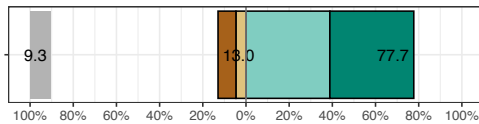

Slika 11: Potrebno bi bilo določiti redne kvote za odstrel risa v Sloveniji.

Pri trditvi o kvotah med dinarskim in alpskim območjem ni bilo večjih razlik v mnenju.

3.7 Dodatna naselitve

Rezultati ankete kažejo, da se je z doselitvijo novih risov (Slika 12) strinjalo 77,7 % anketiranih lovcev, medtem ko znaša delež tistih, ki se s tem niso strinjali, 13 %.

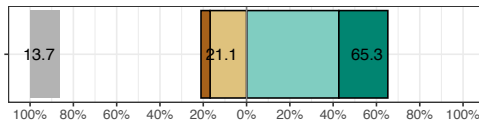

Slika 12: Podpiram doselitev novih risov v Slovenijo za rešitev populacije.

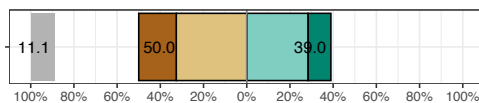
V Dinaridih je doselitev podpiralo 84,6 % anketiranih lovcev, v Alpah pa 69,7 %. Zanimivo je tudi, da jih v Dinaridih doselitve ni podpiralo 7,7 % v Alpah pa 19,1 %.

3.8 Lovstvo in prepričanja o risovem vplivu na planske vrste

Anketirancem smo postavili dve trditvi: »Ris ima pomembno vlogo pri uravnavanju števila srnjadi« (Slika 13) in »Zaradi prisotnosti risa imajo lovci manj priložnosti za lov parkljaste divjadi« (Slika 14). Iz rezultatov lahko spoznamo, da se je 65,3 % lovcev strinjalo o pomembni vlogi, ki jo ima ris pri uravnavanju števila srnjadi, hkrati pa jih je kar 39 % skrbelo, da bodo imeli zaradi risa manj možnosti za lov na parkljasto divjad.

Slika 13: Ris ima pomembno vlogo pri uravnavanju števila srnjadi.

Slika 14: Zaradi prisotnosti risa imajo lovci manj priložnosti za lov parkljaste divjadi (srnjadi in jelenjadi).

V Dinaridih se je 72,8 % anketiranih lovcev strinjalo s pomembno vlogo risa pri uravnavanju števila srnjadi, medtem ko se jih je v Alpah s tem strinjalo 56,3 %. Skrb, da bodo imeli zaradi prisotnosti risa manj možnosti za lov na parkljasto divjad, jih je v Dinaridih izrazilo 36,3 %, v Alpah pa 42 %.

3.9 Poznavanje risa

Rezultati so pokazali, da lovci risa kar dobro poznajo, saj so v povprečju pravilno odgovorili na 78,4 % vprašanj. Na vprašanje, ali je ris v Sloveniji zavarovana vrsta, jih je na primer pravilno odgovorilo kar 97,4 %.

V Dinaridih so v povprečju pravilno odgovorili na 81,1 % vprašanj, v Alpah pa na 75,2 %.

3.10 Seznanjenost s projektom LIFE Lynx

Lovci kar dobro poznajo projekt LIFE Lynx, saj je kar 89,6 % anketiranih lovcev odgovorilo, da so že slišali zanj. Lovska zveza je ena izmed projektnih partnerjev, s čimer lahko tudi razložimo dobro poznanost projekta med anketiranimi lovci.

V Dinaridih je za projekt že slišalo 90,4 % anketiranih lovcev, v Alpah pa 88,6 %.

4 Razprava

V naši raziskavi smo uporabili le deskriptivno statistiko, za poglobljene raziskave bi jo morali nadgraditi. Vseeno iz rezultatov lahko spoznamo, da se velika večina anketiranih lovcev risa ne boji in ima pozitiven odnos do vrste ter podpira njeno ohranitev v Sloveniji. Zelo pozitiven odnos do risa lahko pripišemo vlogi, ki so jo imeli lovci pri ohranitvi risa v Sloveniji, vključenosti in podpori Lovske zveze Slovenije za ohranitev risa ter izobraževanjem o novih spoznanjih, povezanih s stanjem populacije risa. Odnos lovcev do risa v Sloveniji smo spremljali že v prejšnjih raziskavah (Majič Skrbinšek, 2008, Mavec in sod., 2020), rezultati pa kažejo, da odnos ostaja pozitiven skozi daljše obdobje.

Lovci v veliki večini nasprotujejo iztrebitvi in krivolovu risov; z upravičenostjo krivolova se jih je strinjalo le 4,2 %. Številka je sicer majhna, vendar lahko za majhne in izolirane populacije (kakršna je tudi dinarsko-jugovzhodnoalpska

Izvirni znanstveni članek

populacija) mogoče že ena sama oseba, ki svoje ilegalne aktivnosti izvaja strateško, pomeni resno grožnjo (Arlettaž in sod., 2021). V letu 2022 je bil v obravnavi prvi primer suma na krivolov risa, ki pa je bil zaznan le zato, ker je osebek nosil GPS/GSM-telemetrično ovratnico, ki je ob smrti osebk oddala signal o smrti. Domnevamo, da je takih primerov, ki jih ne zaznamo, več.

Da populacija risa v Sloveniji ni v dobrem stanju, meni dobrih 61 % anketiranih lovcev. Večina anketiranih lovcev (59,6 %) podpira povečanje števila risov v Sloveniji, vseeno pa se jih dobra četrtina ni strinjala s povečanjem številčnosti. Zanimivo je, da doselitev novih risov v Slovenijo za rešitev populacije podpira kar 77,7 % vseh vprašanih lovcev, kar je več, kot pa jih podpira povečanje števila risov, čeprav doselitve hkrati pomenijo tudi povečanje števila teh živali. Kaže, da si večina lovcev želi rešiti populacijo risov pri nas, četudi z doselitvami, da pa se jih po drugi strani kar nekaj ne zaveda ogroženosti populacije in pomembnosti njenega povečanja.

83,4 % anketiranih lovcev verjame, da je risov premalo, da bi jih lovili, po drugi strani pa se jih 23,8 % strinja, da bi bilo treba določiti redne kvote za odstrel. Kaže, da lovci do neke mere podpirajo uvedbo kvot za odstrel, čeprav se večina anketiranih lovcev zaveda, da je risov premalo, da bi jih lovili. Lahko sklepamo, da si nekateri v prihodnosti želijo lova, konec koncev ima lov na velike zveri dolgo zgodovino v Evropi, ris pa je ponekod cenjena lovna vrsta (Liukkonen in sod., 2009). V javnomnenjski raziskavi, izvedeni leta 2008 v južni Sloveniji, se je takrat kar dobrih 76 % lovcev strinjalo, da naj se v Sloveniji risa lovi, vendar v omejenem številu in v določeni lovni dobi (Majič Skrbinšek, 2008). V naši raziskavi se precej manj lovcev strinja z rednimi kvotami, kot pa se jih je strinjalo v raziskavi iz leta 2008. Vseeno pa je treba nadaljevati informiranje lovcev o dejanskem številu in stanju populacije risa v Sloveniji in o vplivih ter morebitnih negativnih posledicah odlova na dolgoročen obstoj risov v Sloveniji.

Večina lovcev je menila, da ima ris pomembno vlogo pri uravnavanju števila srnjadi, vendar pa jih je 39 % izrazilo tudi zaskrbljenost glede risovega vpliva na njihove možnosti za lov parkljarjev. Očitno je med lovci do neke mere skrb glede risovega negativnega vpliva na lov, kar so zaznali tudi v tujih raziskavah (Červený in sod., 2019).

Glede na rezultate ankete lahko ugotovimo, da v Sloveniji lovci kar dobro poznajo risa. V raziskavi, ki so jo izvedli na Poljskem, so lovci v povprečju pravilno odgovorili na manj kot 50 % vprašanj (Bath in sod., 2008), medtem ko so lovci v naši raziskavi v povprečju pravilno odgovorili na več kot 78 % vprašanj.

Anketiranimi lovci so na dinarskem in alpskem območju pozitivno naravnani do risa, med območjema pa lahko opazimo razlike v odstotkih tako pri odnosu kot tudi pri strahu. V Dinaridih so namreč izkazali manj strahu in tudi bolj pozitiven odnos do vrste. Mogoče je vzrok v tem, da imajo v Dinaridih lovci več izkušenj z risom, zaradi česar jih ni strah risove prisotnosti, medtem ko alpski lovci zaradi risove nove prisotnosti še nimajo izkušenj. Ris sicer za človeka ni nevaren.

V Dinaridih in v Alpah povečanje števila risov podpira enak delež anketiranih lovcev. Na ravni države je velika podpora doselitvam, je pa v Dinaridih (84,6 %) še večja kot v Alpah (69,7 %). V Dinaridih se s tem, da je risov premalo, da bi jih lovili, strinja večji delež vprašanih lovcev kot v Alpah, kar je zanimivo glede na to, da so bili v zadnjih desetletjih risi stalno prisotni le v Dinaridih, v Alpah pa jih ni bilo. V Dinaridih je večji delež vprašanih lovcev menil, da ima ris pomembno vlogo pri uravnavanju števila srnjadi kot v Alpah. Glede risovega vpliva na možnosti za lov pa so bolj zaskrbljeni v Alpah (42 %) kot v Dinaridih (36,3 %). V Dinaridih so v povprečju o risu pravilno odgovorili na več vprašanj kot v Alpah. Kaže torej, da je znanje anketiranih lovcev boljše v Dinaridih.

Našo javnomnenjsko raziskavo smo izvedli v času ponovne naselitve prvih risov na Gorenjsko. Zato predvidevamo, da ponovna naselitev še ni imela večjega vpliva na rezultate v Alpah. Prav tako so deležniške skupine v Sloveniji v času naselitve aktivno vključene v aktivnosti, poteka pa tudi velika komunikacijska kampanja. Tako je mogoče, da so razlike med slovenskima območjema posledica dolgoletne odsotnosti risa na alpskem območju, zaradi česar so imeli tamkajšnji lovci manj stikov in izkušenj s to vrsto. Morda imajo tisti, ki živijo z velikimi zvermi, več znanja o njih, manj strahu pred njimi in so bolj strpnji (Bath in sod., 2008).

5 Zaključki

Raziskava, predstavljena v tem članku, je ena redkih o odnosu deležnikov do risa. Ugotovili smo, da je v Sloveniji večina lovcev pozitivno naravnana do risa in podpira ohranitev vrste v Sloveniji ter tudi dodatne naselitve risov v Slovenijo. Lovci zelo nasprotujejo krivolovu risov, večina jih tudi meni, da populacija risov ni v dobrem stanju in podpira povečanje številčnosti vrste pri nas. Menijo tudi, da je risov premalo, da bi jih lovili, po drugi strani pa se do neke mere bojijo, da bi ris vplival na njihove možnosti za lov na parkljasto divjad. Lovci imajo precej dobro znanje o risu, saj so pravilno odgovorili na večino vprašanj. Velika večina jih je tudi odgovorila, da so že slišali za projekt, v okviru katerega je nastala ta raziskava.

Zaradi majhnosti in izoliranosti dinarske populacije risov in njene posledične občutljivosti za človeške vplive je kljub pozitivnemu odnosu večine lovcev le-te treba še naprej ozaveščati o risovi ogroženosti in pomembnosti povečanja populacije ter jih izobraževati o njegovi biologiji in ekologiji ter seznanjati z najnovejšimi raziskavami o vplivu risa na parkljarje. Pri ozaveščanju in informiranju je zaradi razlike v mnenju med območjema in ponovnih doselitev risa po dolgoletni odsotnosti vrste na njihovem

območju treba posebno pozornost namenjati lovcem v alpskem delu Slovenije.

6 Povzetek

Ris je strogo zavarovana vrsta, ki jo varujejo nacionalni in tudi mednarodni predpisi. V Sloveniji živi dinarsko-jugovzhodnoalpska populacija evrazijskega risa (*Lynx lynx*). Populacija je zelo ogrožena zaradi majhnega števila osebkov in parjenja v sorodstvu. Vsaka smrtnost zelo poveča možnost za izumrtje, z vsako smrtnostjo posameznega osebkpa pa se zmanjša tudi reprodukcija (Strategija ohranjanja in trajnostnega upravljanja navadnega risa (*Lynx lynx*) v Sloveniji 2016–2026, 2016).

Ena od ključnih groženj ohranjanju risa v Evropi je, da ga slabo sprejemajo določene interesne skupine. Da bi preverili, kakšen je odnos deležnikov do risa in njegovega upravljanja v Sloveniji, smo v okviru projekta LIFE Lynx izvedli javnomnenjsko raziskavo, v katero smo kot pomembne deležnike vključili lovce s projektne območja.

Ugotovili smo, da je v Sloveniji večina lovcev pozitivno naravnana do risa in podpira ohranitev vrste v Sloveniji ter za doseg tega cilja tudi dodatne naselitve risov v Slovenijo. Lovci zelo nasprotujejo krivolovu risov, večina jih tudi meni, da populacija risov ni v dobrem stanju in podpirajo povečanje številčnosti vrste pri nas. Menijo, da je risov premalo, da bi jih lovili, po drugi strani pa se do neke mere tudi bojijo, da bi vplivali na njihove možnosti za lov na parkljasto divjad. Lovci imajo precej znanja o risu, saj so pravilno odgovorili na večino vprašanj.

Na dinarskem in alpskem delu območja raziskave je bilo splošno mnenje lovcev o risu in dodatni naselitvi osebkov te vrste pozitivno, so pa razlike v odstotkih med obema območjema. Kaže namreč, da so v Dinaridih risu še bolj naklonjeni kot v Alpah.

7 Summary

*The lynx is a strictly protected species, protected by both national and international regulations. Slovenia is home to the Dinaric population of the Eurasian lynx (*Lynx lynx*). The population is severely threatened because of its low number of individuals and inbreeding. Each mortality therefore greatly increases the chance of extinction, and each individual mortality also increases the reproductive decline (Strategija ohranjanja in trajnostnega upravljanja navadnega risa (*Lynx lynx*) v Sloveniji 2016–2026, 2016).*

One of the key threats to lynx conservation in Europe is the low acceptance of lynx by certain stakeholders. In order to examine stakeholder attitudes towards lynx and lynx management in Slovenia, the LIFE Lynx project conducted a public opinion survey involving hunters from the project area as important stakeholders.

We found that the majority of hunters in Slovenia have a positive attitude towards the lynx and support the conservation of the species in Slovenia and additional lynx introductions in Slovenia to achieve this. Hunters are strongly opposed to lynx poaching, and most of them also believe that the lynx population is not in good condition and support increasing the abundance of the species in Slovenia. They believe that there are too few lynx to hunt them, but to some degree also fear that the lynx will affect their chances of hunting ungulates. They are quite knowledgeable about the lynx, answering most of the questions correctly.

In both the Dinaric and Alpine parts of the study area, hunters' general opinion of the lynx and the additional introduction of lynx was positive, but there were differences in the percentages between the two areas, with lynx seeming to be even more favoured in the Dinarides than in the Alps.

8 Viri

Andrén, H., Linnell, J. D. C., Liberg, O., Andersen, R., Danell, A., Karlsson, J., in sod., 2006. Survival rates and causes of mortality in Eurasian lynx (*Lynx lynx*) in multi-use landscapes. *Biol. Conserv.* 131, 23–32.

Arlettaz, R., Chapron, G., Kéry, M., Klaus, E., Mettaz, S., Roder, S., Vignali, S., Zimmermann, F., Braunisch, V., 2021. Poaching Threatens the Establishment of a Lynx Population, Highlighting the Need for a Centralized Judiciary Approach. *Frontiers in Conservation Science*, 2.

Bath, A., Olszanska, A., Okarma, H., 2008. From a Human Dimensions Perspective, the Unknown Large Carnivore: Public Attitudes Toward Eurasian Lynx in Poland, *Human Dimensions of Wildlife*, 13:1, 31–46.

Boitani, L., Alvarez, F., Anders, O., Andren, H., Avanzinelli, E., Balys, V. et al., 2015. Key actions for Large Carnivore populations in Europe. Report to DG Environment, European Commission, Bruxelles.

Červený, J., Krojerová-Prokešová, J., Kušta, T., Koubek, P., 2019. The change in the attitudes of Czech hunters towards Eurasian lynx: Is poaching restricting lynx population growth? *Journal for Nature Conservation*, 47, 28–37.

Liukkonen, T., Mykrä, S., Bisi, J., Kurki, S., 2009. Conflicts and compromises in Lynx Lynx lynx conservation and management in Finland. *Wildlife Biology*, 15, 165–174.

Majič Skrbinšek, A., 2008. Stališče širše javnosti in lovcev do risa. Opisna analiza rezultatov anketne raziskave. Izdelano v okviru Interreg IIIA, projekt DinaRis.

Mavec, M., Majič Skrbinšek, A., Skrbinšek, T., 2020. Odnos slovenske javnosti in interesnih skupin do risa in upravljanja z njim. Akcija A.7 projekta Reševanje risa v Dinaridih in jugovzhodnih Alpah pred izumrtjem. Izdelano v okviru projekta LIFE Lynx.

Sindičić, M., Gomerčić, T., Kusak, J., Slijepčević, V., Huber, Đ., and Frković, A., 2016. Mortality in the Eurasian lynx population in Croatia over the course of 40 years. *Mamm. Biol.* 81, 290–294.

Strategija ohranjanja in trajnostnega upravljanja navadnega risa (*Lynx lynx*) v Sloveniji 2016–2026: 41 str.